

Lausunto hallituksen linjauksista itsehallintoaluejaon perusteiksi ja sote-uudistuksen askelmerkeiksi

857/01.00/2015

KH 26.01.2016 § 24

Viite STM068:00/2015

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö hallituksen linjauksista itsehallintoaluejaon perusteiksi ja sote-uudistuksen askelmerkeiksi on toimitettu 20.11.2015. Lausuntopyyntö on seuraavan sisältöinen:

Pääministeri Juha Sipilän hallitus on linjannut 20.10 ja 7.11.2015 tekemillään päätöksillä sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen uudistamisesta sekä perustettavien itsehallintoalueiden määrästä ja aluejaosta.

Itsehallintoalueet järjestävät sote-palvelut joko yksi tai lailla säädettävät kolme itsehallintoaluetta tukeutuen lailla säädettävän työnjaon mukaisesti vaativimmissa palveluissa muiden itsehallintoalueiden palvelurakenteisiin siten, että sosiaali- ja terveydenhuollossa on maassa 15 selkeää alueellista kokonaisuutta, joilla sote-palvelut järjestetään. Hallituksen aluejakoa koskeva linjaus sekä sitä perusteleva muistio ovat lausuntopyynnön liitteenä.

Hallituksen rahoituksen uudistamista koskevan linjauksen mukaan kunnilla ei voi olla jatkossa merkittävää vastuuta sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta. Itsehallintoalueiden rahoitusta valmistellaan ensisijaisesti valtion rahoitusvastuun pohjalta, minkä lisäksi myös osittain alueiden omaan verotusoikeuteen perustuvaa ratkaisua selvitetään. Hallituksen rahoituslinjaus on liitteenä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta, itsehallintoalueiden perustamista ja aluehallintouudistusta valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön yhteisessä hankkeessa, jota hallinnoidaan teknisesti sosiaali- ja terveysministeriössä. Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö pyytävät Manner-Suomen kunnilta, kuntayhtymiltä sekä muilta jakelussa mainituilta tahoilta lausunnot hallituksen linjauksista. **Lausuntopyyntöön tulee vastata sähköisellä kyselyllä, jossa on kohdennettuja kysymyksiä hallituksen linjauksista.** Kyselyyn annettuja vastauksia on mahdollista perustella, minkä lisäksi kyselyyn on varattu runsaasti tilaa myös vapaamuotoiselle kommentoinnille.

Lausuntopyynnön materiaalit löytyvät Internet-osoitteesta:
<http://alueuudistus.fi/lausuntopyynnot>.

Hallituksen linjauksen mukaan itsehallintoalueet muodostetaan maakuntajaon pohjalta. **Kuntia pyydetään ottamaan lausunnoissaan kantaa siihen, minkä maakunnan pohjalta**

muodostettavaan itsehallintoalueeseen kunta katsoo kuuluvansa sekä perustelemaan kannanottonsa. Sen vuoksi kunnille osoitettu lausuntopyyntö on kohdistettu valtuustolle. Itsehallintoalueeseen sijoittumista koskevaan kannanottoon suhtaudutaan kunnan virallisena kantana, minkä vuoksi sitä koskevasta valtuuston päätöksestä tulee toimittaa päätösasiakirja sosiaali- ja terveysministeriöön.

Päätösasiakirjan voi toimittaa joko sähköpostitse osoitteeseen kirjaamo@stm.fi tai postitse osoitteeseen Kirjaamo, sosiaali- ja terveysministeriö, PL 33, 00023 Valtioneuvosto. Päätösasiakirjaan tulee merkitä viite STM068:00/2015.

On mahdollista menetellä myös niin, että valtuusto ottaa kantaa ainoastaan sille osoitettuihin itsehallintoalueeseen kuulumista koskeviin kysymyksiin ja toimittaa kannasta päätösasiakirjan STM:öön. Tällöin lausuntopyynnön muihin kysymyksiin voidaan ottaa kantaa muussa kunnan toimielimessä. Mikäli kunta katsoo, ettei sen ole tarpeen ottaa alueiden muodostumiseen virallista kantaa, lausuntopyyntöön voidaan vastata kokonaisuudessaan kunnan valitsemassa toimielimessä eikä päätöspöytäkirjan toimittaminen ole tällöin tarpeen.

Annetut lausunnot otetaan huomioon hallituksen esityksen laatimisessa. Hallituksen esityksestä pyydetään lausunnot keväällä 2016.

Lausunnot pyydetään antamaan **9.2.2016** mennessä. Annetut vastaukset ovat julkisia. Lausuntoyhteenvedossa otetaan huomioon vain määräaikaan sähköisesti saapuneet lausunnot.

Asian on valmistellut kaupunginjohtaja Tomi Timonen, puh. 050 454 8230.

Kaupunginjohtajan esitys:

Kaupunginhallitus päättää:

- 1) aluejako on Pudasjärven kaupungin osalta selvä, eikä kaupunki ota siihen kantaa ja
- 2) antaa asiassa liitteen n:o 1/26.1.2016 mukaisen lausunnon.

Päätös:

Kaupunginhallitus hyväksyi esityksen yksimielisesti.

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa:

Pudasjärvi 28.1.2016

Virallisesti:

Pekka Timonen-Nissi
palvelusihteeri

Jakelu

Sosiaali- ja terveysministeriö

TAUSTATIEDOT

Vastaajatahon virallinen nimi PUDASJÄRVEN KAUPUNKI

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot TOMI TIMONEN, KAUPUNGINJOHTAJA

Lausuntopyyntöä käsittelevä päivämäärä toimitilimessä 26.1.2016

Toimielimen nimi PUDASJÄRVEN KAUPUNGINHALLITUS

Onko vastaaja*

kunta

sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
maakunnan liitto
muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
valtion viranomainen
järjestö
joku muu

Kysymykset

1. Hallituksen aluejakolinjauksen mukaan perustettavat itsehallintoalueet muodostetaan maakuntajako pohjalta. Onko nykyinen maakuntajako oikea peruste itsehallintoalueiden muodostamiselle?

Kyllä

Ei

Ei kantaa

2. Voitte perustella edellistä vastaustanne.

VASTAUS: Maakuntajako on itsehallintoalueiden aluejakona luonteva ja mahdollistaa toimivan maakuntaidentiteetin luomisen ja sitä kautta ”maakuntalaisten” sitouttamisen tulevan hallinto- ja palvelurakenteen taakse.

3. (Tähän kysymykseen ei oteta kantaa. Aluejako Pudasjärven kaupungin osalta on selvä.)
4. (Sama vastaus kuin edellä kysymyksessä 3.)

5. Itsehallintoalueet järjestävät sote-palvelut joko yksin tai lailla säädettyjen kolmen itsehallintoalueen täytyy järjestää palvelut yhdessä sopimalla toisen itsehallintoalueen kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on jatkossa maassa 15 selkeää alueellista kokonaisuutta, joilla sote-palvelut järjestetään. Miten arvioitte tehtyä ratkaisua?

VASTAUS: Pudasjärven kaupungin mielestä itsehallintoalueiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon alueiden aluejaon ja lukumäärän tulee olla yhtenevä. Kaikille

itsehallintoalueille tulee sallia oma itsenäinen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämispäätös. Joidenkin itsehallintoalueiden on tarpeen vaativien palvelujen osalta sopia niiden tuottamisesta hyvässä yhteistyössä toisen/toisten itsehallintoalueiden välillä. Sopimiseen perustuva malli ei saa johtaa tilanteeseen, että olisi vielä tarpeen perustaa lakiin pohjautuen ylimääräisiä ja päällekkäisiä yhteisiä toimielimiä itsehallintoalueiden välille pelkästään päättämään yhteistyöstä.

6. Minkä kriteerien perusteella tulisi päättää siitä, mitkä kolme itsehallintoaluetta järjestävät sosiaali- ja terveyspalvelut muiden itsehallintoalueiden kanssa? Voit valita yhden tai useampia.

Väestömäärä ja sen ennustettu kehitys

Huoltosuhte ja sen ennustettu kehitys

Taloudelliset edellytykset

Mahdollisuudet varmistaa yhdenvertainen sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus

Mahdollisuudet varmistaa kattava sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus

Mahdollisuudet suunnitella ja toteuttaa toimiva palveluverkko

Mahdollisuudet toteuttaa kustannustehokas tuotantorakenne

Kielelliset erityispiirteet

Maakuntien välinen luontainen yhteistyö ja työssäkäynti- tai asiointisuunnat

Jokin muu, mikä?

VASTAUS: Viitaten vastaukseen kohdassa 5. aluejaon ja alueiden lukumäärän tulee olla yhtenevä.

7. Kaikki itsehallintoalueet tulevat tarvitsemaan yhteistyökumppaneita palveluiden järjestämisessä. Mikä tai mitkä ovat alueellenne luontaiset yhteistyösuunnat?

VASTAUS: Kaikki naapurimaakunnat/-itsehallintoalueet ovat luontaisia yhteistyösuuntia riippuen asiayhteydestä.

8. Jos se itsehallintoalue, johon katsotte kuntanne kuuluvan, osoittautuu myöhemmin tehtävän päätöksen johdosta sellaiseksi itsehallintoalueeksi, joka ei vastaa itsenäisesti sote-palvelujen järjestämisestä, onko sillä vaikutusta kunnan kantaan siitä, mihin itsehallintoalueeseen kunnan tulisi kuulua?

Kyllä

Ei

Ei kantaa

9. Voitte perustella edellistä vastaustanne.

VASTAUS: Ei ole Pohjois-Pohjanmaan osalta todennäköistä.

10. Hallituksen linjauksen mukaan itsehallintoalueille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi 1.1.2019 lähtien seuraavat tehtävät: pelastustoimen tehtävät, maakuntien liittojen tehtävät ja ELY-keskusten alueellisen kehittämisen tehtävät sekä lisäksi mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto. Mitä muita tehtäviä olisi mielestänne tarkoituksenmukaista

siirtää itsehallintoalueille?

VASTAUS: Palo- ja pelastustoimi ensihoidon tehtävineen on luontevaa järjestää itsehallintoalueilla. Palo- ja pelastustoimen palveluiden järjestämisessä pitää pitäytyä Pohjois-Pohjanmaan kokoisella alueella eikä perustaa laajempia palvelualueita. Mikäli palveluita on tarve järjestää laajemmalla alueella, niin sen pitää tapahtua sopimusperusteisesti.

Työllisyydenhoidon kokonaisvastuu tulisi olla kunnilla, mutta koska vaikeimmin työllistyvien osalta tarvittavissa toimenpiteissä on kyse enemmän sosiaalisesta kuntoutuksesta, tulisi vastuun näiltä osin olla itsehallintoalueilla.

Työllisyyspalvelujen kokonaisvastuu tulee olla kunnilla sisältäen sekä aktiivisen työvoimapolitiikan (työllisyydenhoito) että aktiivisen sosiaalipolitiikan vastuiden kokonaisuudet (työelämäosallisuuden tukeminen). Työllisyydenhoidon kokonaisuus pitää sisällään mm. palkkatukityöllistämisen sekä elinkeinopolitiikan. Itsehallintoalue tuottaa kunnan tarvitsemat aktiivisen sosiaalipolitiikan eli osallisuuden ja toimijuuden edistämisen mahdollistavat sotepalvelut esim. kuntoutuspalvelut ja pitkäaikaistyöttömien terveystarkastukset. Työelämäosallisuuden palvelut on kuitenkin laajempi kokonaisuus kuin sote, sisältäen mm. työ- ja yksilövalmennuksen ja etsivän nuorisotyön.

Lasten ja nuorten palveluissa oppilashuollon tehtävien tulisi olla jatkossakin osana peruskunnan järjestämisvastuuta, mutta niiden käytännön järjestämisestä pitäisi kunnilla olla mahdollisuus joustavasti sopia kuntien välisenä yhteistyönä tai itsehallintoalueen kanssa. Näin taataan myös pienille kunnille mahdollisuus palveluiden järjestämiseen.

Pienten kuntien näkökulmasta lasten, nuorten ja perheiden palvelut muodostavat yhden kokonaisuuden. Tämä kokonaisuus liittyy lähipalvelujen käsitteen (uudelleen) määrittelyyn ja jossa on huomioitava alueella toimivat verkostot sekä muut paikalliset/alueelliset erityispiirteet. Perhepalvelujen kokonaisuudessa palvelujen järjestämisen tulee mahdollistaa joustavat työnjaot eri toimijoiden kesken asiakaslähtöisten palvelukokonaisuuksien ja tosiasiallisen saatavuuden turvaamiseksi.

Maahanmuuttajien kotouttaminen liittyy kiinteästi peruskuntien tehtäviin.

11. Millä keinoin tulisi varmistaa itsehallintoalueiden ja kuntien yhteys hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä?

VASTAUS: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden ja toimenpiteiden tulee olla yhtenäisiä itsehallintoalueiden ja kuntien strategioiden sekä hyvinvointiohjelmien kanssa ja niiden toteutumista tulee arvioida osana kuntien hyvinvointikertomusta. Tavoite kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja sekä hillitä kustannuksia edellyttää kuntien ja itsehallintoalueiden kiinteää yhteistyötä. Kunnille tulevien valtionosuuksien käytön ohjauksessa pitää pystyä määrittelemään rahoituksen käyttö hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Poikkihallinnollinen yhteistyö itsehallintoalueen, kuntiin jäävien toimialojen sekä kansalaisjärjestöjen ja elinkeinoelämän välillä on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannalta jatkossa avainasemassa.

Hyvinvointitiedon integrointi tulee mahdollistaa tulevassa sote-alueessa. Tietohallintotehtävien ja yhteistyön organisoinnissa on pystyttävä huomioimaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuoliset tehtävät ja niiden toiminnalliset ja tietojenkulkuun liittyvät yhteydet sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Yhteisen johtamisen tueksi tarvitaan myös kuntien ja itsehallintoalueiden yhteistä hyvinvointitietoa.

12. Vapaamuotoisia huomioita hallituksen aluelinjauksesta.

VASTAUS: Rahoituksen ja toiminnan toteutumisen näkökulmasta on tärkeää päättää laissa, miten sekä itse sotepalveluita tuottava henkilökunta sekä tukipalveluita sosiaali- ja terveys-palveluille tuottava henkilöstö siirtyy itsehallintoalueille. Erityisen tärkeää on sisäisten inhouse-yhtiöiden ja liikelaitosten rooli ja näiden toimintojen rooli jatkossa. Lainsäädännöllä on mahdollistettava itsehallintoalueen ja sen kuntien yhteiset tukipalvelut.

Omaisuuksien osalta yksi tärkeä kokonaisuus on kiinteistöomaisuus. Mikäli kunnilta ja kuntayhtymiltä siirretään kiinteistöomaisuus, niin on käytettävä käyviä arvoja, jotka on määritellyt ulkopuolinen taho.

Sote-uudistuksen tuottavuus- ja tehokkuushyödyt perustuvat pitkälle digitaalisaation hyödyntämiseen. Tietojärjestelmien yhteensopivuuteen / yhtenäistämiseen ja tietojen liikkuvuuteen ja oikeellisuuden varmistamiseen liittyvät periaatteet tulee ratkaista kansallisesti. Yhtenäisen ICT-alustan rakentamistyö tulee käynnistää mahdollisimman nopeasti.

Pohjois-Suomessa on hyvät edellytykset kokonaisvaltaiselle ICT-valmistelutyölle. Alueella on käytössä tietohallintoyhteistyön malli, jossa ovat edustettuina kaikki alueen keskeiset kuntatoimijat (kaupungit, kunnat, kuntayhtymät ja osaamiskeskukset). Mikäli päädytään valtakunnalliseen ratkaisuun niin Pohjois-Pohjanmaa on valmis jakamaan olemassa olevaa asiantuntemusta sekä rakentamaan ja kehittämään yhdessä valtion kanssa ICT-alustaa ja -yksikköä koko valtakuntaan.

13. Vapaamuotoisia huomioita hallituksen rahoituslinjauksesta.

VASTAUS: Puhtaasti maakuntapohjainen rahoitusmalli ei ole palvelujen rahoittamisen näkökulmasta mahdollinen. Nykyisen valtionosuusjärjestelmän tapaan tarvitaan jatkossakin vahva tasausinstrumentti, jolla turvataan suomalaisille peruspalvelujen riittävä saatavuus asuinpaikasta riippumatta. Pohjois-Pohjanmaa on maantieteellisenä alueena laaja ja väestö- ja aluerakenteeltaan heterogeeninen, mikä vaikuttaa palveluiden järjestämiseen ja niiden rahoittamiseen. Tämän vuoksi itsehallintoalueen valtionosuudellakaan ei kyetä muuttamaan alueen sisäisistä eroista johtuvaa kustannusten (=verorasituksen) kohdentumista. Väestörakenteeltaan ikääntyneiden ja

korkean sairastavuuden kunnissa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset ovat korkeat ja vastaavasti verotulojen kertymä on pääsääntöisesti alhainen. Jäljelle jäävien palvelujen rahoittamiseksi voi kuntakohtaisessa kuntaveron tarpeessa olla huomattavia eroja. Tämän vuoksi rahoitusmallin lopullinen toimivuus ja muoto ratkeavat vasta kokonaistarkastelun myötä. Peruseriaatteena tulee olla, että järjestämisvastuu ja rahoittamisvastuu, huomioiden kuitenkin alueelliset tasausjärjestelmät, ovat mahdollisimman yhteneviä.

Alkuun voi helpointa liikkeelle lähtö olla siten, että itsehallintoalueen rahoitus pohjautuu valtiolliseen veroon ja valtakunnalliseen alueiden väliseen tasaukseen. Valtiolla tulee kaikissa tapauksissa olemaan osa rahoitusvastuusta sote-palveluissa jatkossakin. Rahoitusmallin kannustavuuden ja todellisen alueellisen itsehallinnon varmistamisen näkökulmasta on varmasti järkevää pyrkiä kohti maakuntien omaa osittaista verotusoikeutta. Tässä valmistelussa on kuitenkin muistettava, että kuntiin jäävillä valtionosuuksilla, verotulontasauksella ja voimalaitoskiinteistöveroilla on olennainen merkitys jatkossakin turvaamassa kuntien elinvoimaa, mahdollistamassa maltillisen kuntaverokehityksen sekä varmistamassa kuntien mahdollisuutta rahoittaa jäljelle jäävät palvelut.